

HØRINGSFORSLAG 04.06.2025

LOKALE RETNINGLINJER FOR **SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL)** Sør-Varanger kommune 2025-2029

Formål

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket skal fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Målgruppe

Foretak som oppfyller vilkårene for produksjonstilskudd og eiere av landbrukseiendom i Sør-Varanger med tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen. Fortsatt husdyrdrift av et visst omfang er helt avgjørende for å ta vare på og utvikle kulturlandskapet, og aktive gårdbrukere har derfor prioritet.

Lokale mål

Med bakgrunn i de lokale utfordringene, er hovedmålene definert som mer beiting i åpnere kulturlandskap og reduserte utslipp fra landbruket.

Prioritering av tiltak

Med bakgrunn i lokale utfordringer beskrevet i kapitlet lokale utfordringer og mål, har kommunen gjort følgende prioriteringer:

Førsteprioritet

Tiltak som tar vare på og utvikler jordbrukets åpne kulturlandskap, jfr § 5

Spesielt restaurering av tidligere dyrka mark og kulturmark til beiting. Gjelder areal som ikke har hatt intensivt drift på minst 10 år. Aktuelle tiltak er f. eks vegetasjonsrydding, gjerding og fjerning av gamle gjerder, piggtråd og eierløst skrot i landbrukets kulturlandskap.

Tilrettelegging for bruk av tidligere dyrka mark og/eller kulturmark til beite for å redusere tap til rovdyr.

Areal som eventuelt skal gjødsles må inngå i gjødselplan. Tiltak i skog og utmark omfatter i utgangspunktet bare gammel kulturmark.

Planleggings og tilretteleggingsprosjekter, jfr. § 4 første ledd:

Planlegging og tilrettelegging av større helhetlige knyttet til ei bygd, et vassdrag. For eksempel skjøtselsplaner, gjerne i samarbeid med flere deltagere.

Andreprioritet

Forurensingstiltak jfr. § 5 andre ledd:

Tiltak som bidrar til mindre forurensing og utslipp og et mer miljøvennlig landbruk, for eksempel etablere dekke/tak over utvendig gjødsellager, utvidelse av gjødsellager til 12 måneders kapasitet (ikke nyanlegg), utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, gjenåpning av bekkelukkinger, etablering og vedlikehold av avskjæringsgrøfter mm. Til forskjell fra ordinært dreneringstilskudd, vil hovedfokus her være på tiltak som bidrar til mindre erosjon, avrenning og utslipp.

Tredjeprioritet

Øvrige kulturlandskapstiltak som ikke er gitt første- eller andreprioritet, f. eks. kulturminner og kulturmiljøer, friluftsliv og tilgjengelighet, biologisk mangfold mm.

Andre prioriteringskriterier

Midlene er begrenset, og kostnadseffektive tiltak prioriteres.

Tiltak med total kostnad under 15 000,-, og søknader fra søkere med uavsluttede SMIL-tiltak, prioriteres normalt sist, og bare om det er restmidler etter at prioriterte tiltak er behandla.

Satser

Tilskuddssatser

Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter kan få inntil 100 % tilskudd, øvrige tiltak kan få inntil 70 %. Endelig sats vil avhenge av tiltak, prioritet, tilskuddsramme og etterspørsel.

Timesatser

For eget arbeid gjelder Innovasjon Norges satser for innehavers arbeidsinnsats i enkeltpersonforetak som pr 1. juni 2025 er inntil kroner 350,- kroner pr time for eget arbeid inkludert håndholdt utstyr, og inntil 800 kroner per time for egeninnsats med egne maskiner.

Søknad, søknadsfrist og søknadsbehandling

Søknad

Det er obligatorisk å bruke digitalt søknadskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet, og søknaden leveres normalt i Altinn. På Landbruksdirektoratets nettsider ligger det forklaring om hvordan søker får tilgang til søknadsskjema inkludert lenker til skjema, regelverk og annen nyttig informasjon til søker. Bruk gjerne NIBIOs [gårdskart](#).

Frist

Søknadsfrist er 1. april, og annonseres på kommunens hjemmesider og andre relevante kanaler. Dersom det er midler igjen, kan også søknader etter fristen behandles fortløpende. For 2025 behandles søknadene løpende.

Saksbehandling

Behandlingsrutiner fremgår av kommunens vedtatt delegasjonsreglement og subdelegasjonsreglement.

Klage

Klage behandles først av kommunedirektøren. Klage som ikke tas til følge legges frem for Utvalg for plan, miljø og samferdsel før den eventuelt oversendes Stasforvalteren for endelig behandling.

Utbetaling og kontroll

Når tiltaket er utført, skal søker sende sluttrapport via Altinn med tilhørende vedlegg (rapporterings skjema i Altinn, bilag/fakturaer for innkjøpte varer og tjenester, signerte timelister for utført arbeid, billedokumentasjon. Regnskap skal føres slik at det kan sammenlignes med det kostnadsoverslaget i søknad. Egne vilkår, også til rapportering, kan gis i vedtaksbrevet.

Deler av tilskuddet kan utbetales som forskudd, men minst 25 prosent av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent av kommunen.

Generelt om SMIL-ordninga

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier, jfr. § 1 i [Forskrift om spesielle miljøtiltak i kulturlandskapet](#).

Som det fremgår av formålsparagrafen, skal kommunene forvalte ordninga ut fra lokale målsettinger og strategier som beskriver utfordringer, lokale behov og mål. Sør-Varanger kommune har i 2025 revidert sine tiltaksstrategier i samsvar med innspill fra Sør-Varanger bonde og småbrukerlag, endringer i SMIL-forskriften, [Landbruksdirektoratets rundskriv 2021/18](#), [Regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og Finnmark 2023-2026](#) og [Nasjonalt miljøprogram 2023-2026](#).

SMIL-ordninga kommer i tillegg til areal- og kulturlandskapstilskudd i produksjonstilskuddsordninga og regionale miljøtilskudd (RMP). SMIL-tilskudd gis derfor bare tiltak som går **utover det som kan forventes som vanlig jordbruksdrift**. I tillegg kommer enda mer spissa ordninger som Utvalgte kulturlandskap i landbruket(UKL), der vi i Sør-Varanger har UKL Skoltebyen i Neiden, og ellers Verdensarvområder.

Lokale hovedutfordringer

SMIL-ordninga omfatter nasjonalt en rekke innsatsområder, mens den lokale tiltaksstrategien skal sikre at midlene prioriteres til viktige lokale utfordringer. Strategier kan likevel ikke stramme inn, eller gå utover, den nasjonale forskriftens formål, virkeområde og vilkår.

Øst-Finnmark har et relativt unikt kulturlandskap med påvirkning fra det norske, samiske, kvenske og russiske. Kulturlandskapet er ofte preget av ulike former for kombinasjonsnæringer, spesielt langs kysten. Slik det også er i Sør-Varanger, men spesielt i Pasvik er det større preg av relativt store, selvstendige bureisningsbruk, og det er også her vi finner hovedtyngda av målgruppa og det meste av tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon.

Som ellers i landet går utviklingen mot færre og større bruk. Mye av produksjonsjorda på bruk som legges ned, drives gjerne videre av andre bruk i drift, men arealet som er ute av drift øker likevel over tid og det er mer enn 5 000 dekar dyrka mark i kommunen er ute av drift. Det oppleves også som utgåtte arealer vokser raskere til med skog og kratt, kanskje fremskyndet av klimaendringer? Et hovedmål er derfor å motvirke utviklinga gjennom å ta i bruk tidligere innmark og kulturmark gjennom istandsetting, skjøtsel, og vedlikehold.

Regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og Finnmark legger vekt på at klimatiltak skal prioriteres ved tildeling av SMIL-midler. Sannsynlige endringer er ekstrem nedbør, jord-, flom- og sørpeskred, flom og stormflo, og både tiltak som reduserer utslippene fra landbruket og ulike forebyggings- /klimatilpasningstiltak som flomsikring, erosjonsdempende tiltak og lignende er aktuelt.

Jordbruket i Sør-Varanger er i all hovedsak lokalisert langs de store vassdragene Pasvik og Neiden. Heldigvis viser vannforvaltningsplanene (2022-2027), med tilhørende tiltaksplan, at ingen av vannforekomstene står i fare for ikke å nå god miljøtilstand på grunn av påvirkninger fra landbruk. Det kan likevel oppstå utfordringer lokalt, og retningslinjene gir også slike tiltak prioritet.

Over de siste par tiårene, har kommunen opplevd en relativt sterk nedgang i antall bønder, spesielt innafor melk og sau. Det har flere mulige årsaker, men kommunen ønsker uansett å bidra til at å stoppe eller bremse utviklinga gjennom å sikre aktive bruk best mulig støtte – også i form av tilgjengelige tilskuddsmidler.

Prosess

Kommunedirektøren har utarbeidet retningslinjene med utgangspunkt i regelverk og lokale forhold. Både Sør-Varanger bonde- og småbrukerlag og Statsforvalteren i Troms og Finnmark har hatt et forslag på høring før endelige retningslinjer ble fastsatt.